

Vergaderjaar 1993–1994 Nr. 111b

21 893

Vaststelling van regels met betrekking tot de verevening van pensioenrechten bij echtscheiding of scheiding van tafel en bed (Wet verevening pensioenrechten bij scheiding) en daarmee verband houdende wijzigingen in andere wetten

MEMORIE VAN ANTWOORD

Ontvangen 21 februari 1994

Het voorlopig verslag van de vaste Commissie voor Justitie geeft ons aanleiding tot de volgende opmerkingen.

De leden van de fracties van het CDA, D66, de VVD en de SGP gingen in op het bij amendement 25 (kamerbreed aanvaard) en amendement 30 (met uitzondering van de VVD-fractie kamerbreed aanvaard) van respectievelijk de leden Soutendijk-van Appeldoorn en Kalsbeek-Jasperse en de leden Kalsbeek-Jasperse en Soutendijk-van Appeldoorn gewijzigde overgangsrecht, vervat in de artikelen 11 en 12. Zij vroegen zich af of het overgangsrecht, waarin zij terugwerkende kracht ontwaarden, in het licht van de beginselen van rechtsgelijkheid en rechtszekerheid en de beginselen van behoorlijke wetgeving aanvaardbaar is.

Overgangsrecht geeft aan of het oude of het nieuwe recht, na de inwerkingtreding van het nieuwe recht, op een ten tijde van die inwerkingtreding bestaande rechtstoestand of rechtspositie van toepassing is. Indien de nieuwe wet op bestaande rechtsverhoudingen niet toepasselijk wordt, is er sprake van eerbiedigende werking; die rechtsverhoudingen blijven dan door het oude recht beheerst. Een voorbeeld van eerbiediging van het oude recht is te vinden in artikel I, artikel 12, eerste lid. Indien de nieuwe wet een bestaande rechtsverhouding wel gaat beheersen, dan zijn er ten aanzien van het tijdstip waarop de toepasselijkheid intreedt, drie mogelijkheden, te weten onmiddellijke werking, uitgestelde werking en terugwerkende kracht. Van onmiddellijke werking is sprake als de nieuwe wet op het tijdstip van haar inwerkingtreding toepasselijk wordt op een dan bestaande rechtsverhouding. Dit is de overgangsrechtelijke hoofdregel. Een voorbeeld hiervan is te vinden in Artikel I, artikel 11 en het tweede lid van artikel 12; hieronder gaan wij nader hierop in. Van uitgestelde werking is sprake als de nieuwe wet eerst enige tijd na haar inwerkingtreding op een bestaande rechtsverhouding toepasselijk wordt; in het onderhavige wetsvoorstel is geen overgangsrecht van deze strekking opgenomen. Van terugwerkende kracht is sprake als de nieuwe wet al op een voor haar inwerkingtreding gelegen tijdstip toepasselijk wordt. Terugwerkende kracht is er alleen, indien krachtens een overgangsregel het rechtsgevolg van de nieuwe wet zelf, dat wil zeggen de rechten en bevoegdheden die zij toekent, de verplichtingen die zij oplegt, enz. intreedt of aanvangt vóór de inwerkingtreding. Wij verwijzen naar hetgeen

in het algemeen deel van de memorie van toelichting bij de Overgangswet nieuw Burgerlijk Wetboek over terugwerkende kracht is opgemerkt (Parlementaire geschiedenis Overgangsrecht, 1991, p. 12-14). Overgangsrecht van deze strekking is niet in het wetsvoorstel opgenomen.

Zoals gezegd is onmiddellijke werking de overgangsrechtelijke hoofdregel. Zij staat ook in het onderhavige wetsvoorstel voorop, conform Aanwijzing voor de regelgeving 166. Het overgangsrecht van het Wetsvoorstel verevening pensioenrechten bij scheiding als neergelegd in de artikelen 11 en 12 van Artikel I, kwalificeerden wij hierboven reeds summier. Wij lichten deze bepalingen thans als volgt toe. Ingevolge Artikel II wordt de nieuwe wet vanaf het tijdstip van haar inwerkingtreding toepasselijk op dan reeds (of nog) bestaande huwelijkse voorwaarden; er is in zoverre dus sprake van onmiddellijke werking. Artikel 12 differentieert de toepasselijkheid van het wetsvoorstel alnaargelang het moment waarop de scheiding heeft plaatsgevonden. Het eerste lid bevat een algemeen geformuleerde uitzondering op de hoofdregel van onmiddellijke werking. De nieuwe regeling is niet van toepassing op oude scheidingen. Te dier aanzien eerbiedigt de regeling het oude recht. De nieuwe regeling is dus ingevolge de overgangsrechtelijke hoofdregel ook in overgangssituaties alleen toepasselijk op scheidingen die na de inwerkingtreding van de wet plaatsvinden. Het tweede lid van artikel 12 maakt een uitzondering op de eerbiediging van het oude recht ingevolge het eerste lid en bepaalt dat op een beperkte categorie oude scheidingen, als nader omschreven in de eerste helft van de eerste zin van het tweede lid, de nieuwe regeling wel toepassing vindt. Ten aanzien van die beperkte groep heeft het wetsvoorstel, conform de hoofdregel, onmiddellijke werking. Vervolgens wordt in de tweede helft van de eerste zin van het tweede lid van artikel 12 die onmiddellijke werking gemitigeerd door middel van zogenaamde overbruggingsregels, ook wel koppelregels genoemd. Het derde lid van artikel 12 tenslotte stelt in de eerste zin een nader vereiste voor de onmiddellijke werking uit hoofde van het tweede lid. De tweede zin van het derde lid sluit artikel 2, zesde lid, van die onmiddellijke werking uit.

Aan de overgangsrechtelijke hoofdregel van onmiddellijke werking wordt slechts in bijzondere gevallen getornd. Bij de beoordeling of en in hoeverre afwijking van de hoofdregel noodzakelijk is en eerbiediging van het oude recht, terugwerkende kracht of uitgestelde werking geïndiceerd, worden de maatschappelijke gevolgen overwogen en vindt een belangenafweging plaats. Zo worden de rechtszekerheid en rechtsgelijkheid en de redelijkheid en billijkheid tegen elkaar afgewogen. Ook praktische argumenten zoals bijvoorbeeld de belasting van de rechterlijke macht en de rechtspraktijk, de financiële consequenties en de uitvoeringstechnische gevolgen spelen hierbij een rol. Als de weegschaal te zeer doorslaat ten gunste van afwijking van de hoofdregel, kan een dergelijke afwijking zijn aangewezen. Ook bij de behandeling van het onderhavige wetsvoorstel heeft die belangenafweging plaatsgevonden. Wij verwijzen onder andere naar stuk nr. 5, p. 30-31, nr. 8, p. 2-4, nr. 13, p. 2, 6-9, nr. 29 en de mondelinge behandeling van 1, 2 en 30 juni 1993 (Handelingen TK 73-5251, 5267-5268, 5301-5302, TK 74-5343, 5346-5350, 5354-5356, TK 85-6292-6299). In het onderhavige wetsvoorstel heeft die belangenafweging ertoe geleid dat de onmiddellijke werking uit hoofde van artikel 11 is aangescherpt en dat de eerbiediging van het oude recht uit hoofde van artikel 12 is ingedamd.

Ingevolge artikel 12, tweede en derde lid zal de nieuwe wet in beperkte mate van overeenkomstige toepassing zijn op een beperkte groep uit de categorie vóór de datum van het Pensioenarrest gescheiden echtgenoten. De nieuwe wet zal niet integraal van toepassing zijn op deze categorie. Zo ontstaat geen recht op de helft van het tijdens het huwelijk opgebouwde ouderdomspensioen, maar slechts op een kwart. Voorts is er geen recht

op pensioenverevening voor zover reeds rekening is gehouden met de omstandigheid dat de vereveningsgerechtigde echtgenoot geen of onvoldoende pensioen had opgebouwd. Door deze koppelregels wordt het effect van de onmiddellijke werking beperkt. Ook ontstaat geen subsidiair recht op uitbetaling jegens de andere echtgenoot, zoals voorzien in artikel 2, zesde lid; dit artikellid is van de onmiddellijke werking uitgesloten. Tenslotte ontstaat ingevolge artikel 12, lid 2 juncto lid 3, eerste zin, slechts een recht op uitbetaling van toekomstige pensioen-termijnen en niet van reeds vervallen termijnen. Er is dus sprake van terugwerkende kracht. Immers, over de periode vóór de inwerkingtreding ontstaan geen rechtsgevolgen van de nieuwe wet en blijven reeds ontstane rechtsgevolgen ongemoeid. Deze genuanceerde onmiddellijke werking is, zoals gezegd, ingegeven door de wens een beperkte groep «oude gevallen» zoveel mogelijk tegemoet te komen. Alles afwegende is dat onzes inziens acceptabel. Hiervoor toont de in de schriftelijke stukken al eerder genoemde Th.L.J. Bod in zijn recente oratie begrip: «De onderhavige rechtspolitieke keuze verdient uit wetsgevingsoogpunt bepaald geen bewondering, hoezeer men ook begrip kan hebben voor de redelijkheid van het voorstel. Het alternatief zou echter geweest zijn dat de oude gevallen helemaal buiten de boot zouden vallen: men kon voor de oude gevallen kiezen tussen een half ei (het aangenomen amendement) of een lege dop (helemaal niets)». En Bod vervolgt: «Ik zou het ernstig betreuren als vanwege dit aangenomen amendement het wetsvoorstel in de Eerste Kamer zou stranden. Het is geen goede zaak als gescheiden mensen nog langer in onzekerheid moeten verkeren omtrent de wettelijke regeling van pensioenverevening.» (De wettelijke regeling van pensioenverevening bij scheiding, 1994, p. 46-47).

Zoals ook in de mondelinge en schriftelijke toelichting op amendement nr. 24 en 30 (dat amendement 24 verving), waarnaar wij verwijzen, is opgemerkt strekt de onmiddellijke werking op grond van artikel 12, tweede lid, alleen ten gunste van die gewezen echtgenoten, die, alle omstandigheden afwegende, zonder deze relatief beperkte voorziening te zwaar zouden worden getroffen door de ingevolge het eerste lid van artikel 12 geldende eerbiediging van het oude recht. Ten aanzien van hen is teruggekeerd tot de overgangsrechtelijke hoofdregel. Het gaat hier om die personen die voldoen aan de in de eerste helft van de eerste zin van het tweede lid van artikel 12 opgesomde strikte criteria. Voor enige gegevens over de relatief beperkte getalsmatige omvang van deze groep verwijzen wij naar stuk nr. 29. Zoals daar is opgemerkt kan het aantal vóór 1981 gescheiden vrouwen worden gesteld op 140 000. Bij toepassing van de criteria huwelijksduur en minderjarige kinderen gepreciseerd in de eerste helft van de eerste zin van het tweede lid van artikel 12, wordt dit aantal teruggebracht tot circa 33 000. Niet valt bij benadering aan te geven hoeveel mensen uit deze groep zich (tijdig) tot het uitvoeringsorgaan zullen wenden en om uitbetaling van een kwart van het tijdens het huwelijk opgebouwde ouderdomspensioen zullen verzoeken. Evenmin is te begroten in hoeveel van die gevallen geen recht op pensioenverevening zal bestaan omdat in het verleden reeds rekening is gehouden met het verloren gaan van pensioenrechten.

Voorts heeft zoals gezegd bovenomschreven belangenafweging geleid tot een aanscherpen van de onmiddellijke werking vervat in artikel 11 in die zin dat indien echtgenoten bij huwelijkse voorwaarden algehele gemeenschap van goederen hebben uitgesloten of beperkt, in geval van scheiding die plaatsvindt ná de inwerkingtreding van deze wet verevend wordt tenzij de echtgenoten uitdrukkelijk anders overeenkwamen. Amendement 25 heeft tot de huidige formulering van artikel 11 geleid. Dit amendement werd – terecht, volgens Bod in zijn oratie (p. 44) – met algemene stemmen aangenomen. De regel van artikel II spoort met artikel 2, eerste lid. Zij bewerkstelligt, om met Bod te spreken, een naadloze aansluiting met de niet-overgangsrechtelijke gevallen van «koude

uitsluiting», te weten huwelijken die na inwerkingtreding van de wet onder «koude uitsluiting» zijn gesloten. Hierbij moet worden bedacht dat het Pensioenarrest dateert van 1981 en partijen ruimschoots de gelegenheid hebben gehad om bij het maken van huwelijkse voorwaarden of middels het wijzigen van huwelijkse voorwaarden *hiermede rekening te houden door terzake een specifieke regeling op te nemen*. Indien zij zulks hebben nagelaten is het niet onredelijk te veronderstellen dat dit een keuze impliceert.

In de nota naar aanleiding van het eindverslag (stuk nr. 8, p. 3) waarnaar wij hierboven reeds verwezen merkten wij op dat het percentage huwelijken onder huwelijkse voorwaarden ongeveer 23% bedraagt. In 30% van die gevallen, dus in ongeveer 7% van het aantal huwelijken, is sprake van «koude uitsluiting».

De leden van de fracties van het CDA en de PvdA vroegen om een nadere reactie op de opmerkingen van de pensioenuitvoerders ten aanzien van de uitvoerbaarheid van het wetsvoorstel. In hun brief van 22 oktober 1993 hebben de pensioenuitvoerders nog een aantal resterende probleempunten gesignaleerd ten aanzien van de uitvoering van dit wetsvoorstel.

Op de opmerking betreffende het melden van afwijkende afspraken uitsluitend via het mededelingsformulier en niet door toezending van de akte van huwelijkse voorwaarden of het echtscheidingsconvenant is al uitgebreid ingegaan in de nota naar aanleiding van het eindverslag (stuk nr. 8, p. 6).

Op de vraag om tevens rekenregels vast te stellen voor deelnemingsjaren gelegen *na* inwerkingtreding van deze wet is eveneens ingegaan in de nota naar aanleiding van het eindverslag (p. 15).

Ten aanzien van de inwerkingtreddingsdatum van dit wetsvoorstel hebben de pensioenuitvoerders verzocht een termijn van 1 jaar in acht te nemen na aanvaarding van het wetsvoorstel door de Eerste Kamer. Tijdens de plenaire behandeling in de Tweede Kamer is door de toenmalige staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid te kennen gegeven dat inwerkingtreding per 1 januari van enig jaar gewenst is, met het oog op verwerking van indexaties. In de inwerkingtreding zal worden voorzien bij koninklijk besluit.

Ten aanzien van de opmerking over de rekenregels op grond van artikel 10, verwijzen wij naar het antwoord in deze memorie op een met betrekking tot artikel 7, vierde lid, gestelde vraag van de leden van de PvdA-fractie.

Indien pensioen is afgekocht voor inwerkingtreding van deze wet, terwijl scheiding heeft plaatsgevonden voor 1981 kan uiteraard niet alsnog een aanspraak ontstaan ten opzichte van de pensioenuitvoerder.

De leden van de PvdA-fractie vroegen op welke wijze in de periode gelegen tussen het Pensioenarrest en de datum van inwerkingtreding van het voorliggende wetsvoorstel in de rechtspraktijk met dit arrest rekening is gehouden.

Ingevolge het Pensioenarrest moet bij de verdeling van de gemeenschap bij echtscheiding of scheiding van tafel en bed rekening worden gehouden met de *opgebouwde pensioenrechten*. Dit betekende een taakverzwaring van de gehele rechtspraktijk, advocatuur, rechterlijke macht en notariaat. Zoals reeds in de memorie van toelichting (p. 6-7) is opgemerkt is de pensioenverrekening een extra probleem dat in de scheidingsprocedure aan de orde komt en treffen advocaten terzake veelal een regeling in een scheidingsconvenant. Het kan nodig zijn, en het is soms ook nodig gebleken, dat procedures tot in drie instanties worden gevoerd. Het notariaat dient met het oog op het maken of wijzigen van huwelijkse voorwaarden ook met pensioenverrekening rekening te houden en daarover gerichte voorlichting te verschaffen.

De leden van de PvdA-fractie vroegen of jaren waarin geen pensioenrechten zijn opgebouwd bijvoorbeeld door verblijf in de tropen, niet zullen worden verevend. Dit is inderdaad juist.

De leden van de PvdA-fractie vroegen zich af op welke gronden en via welke artikelen in geval de verevening tot onbillijke uitkomsten leidt een beroep op de rechter mogelijk is. De leden van de fractie van D66 vroegen waarom geen hardheidsclausules zijn geformuleerd. De leden van de SGP-fractie vroegen of het niet billijk zou zijn in de in het tweede lid van artikel 12 bedoelde gevallen de aanspraak op verevening mede afhankelijk te doen zijn van de gezondheidstoestand van de ex-echtgenoten.

Zoals in de memorie van antwoord (p. 7-8) en de nota naar aanleiding van het eindverslag (p. 12-13), waarnaar wij verwijzen, is uiteengezet zal de rechter in de door de leden van deze fracties bedoelde situaties de toets van redelijkheid en billijkheid vervat in de artikelen 6:2, 6:248 en 6:258 kunnen toepassen. Een specifieke hardheidsclausule is dus niet nodig.

De leden van de PvdA-fractie achtten het merkwaardig dat als er een samenlevingsconvenant bestaat en het pensioenfonds het partnerpensioen erkent geen verevening mogelijk is. Deze leden doelen op de situatie waarin in de pensioenregeling behalve het nabestaandenpensioen voor gehuwden tevens een nabestaandenpensioen voor ongehuwd samenwonenden is opgenomen, het zogenoemde partnerpensioen.

Ingeval van scheiding ontstaat van rechtswege recht op pensioenverevening, tenzij partijen zulks uitsluiten. Dit recht ontstaat niet van rechtswege bij het beëindigen van een niet-huwelijkse samenlevingsvorm. Deze situatie wordt niet door het onderhavige wetsvoorstel bestreken. Dit wordt nader gemotiveerd in de memorie van antwoord (p. 3-4) en de nota naar aanleiding van het eindverslag (p. 11 en 14) waarnaar wij verwijzen. Echter, het voorliggende wetsvoorstel sluit niet uit dat in een niet-huwelijkse samenlevingssituatie verevening wordt overeengekomen. Middels een drie-partijen-overeenkomst tussen samenlevende partijen en het uitvoeringsorgaan kan een verevening analoog aan het wetsvoorstel worden bewerkstelligd.

In hun brief van 22 oktober 1993, waarop hierboven reeds is ingegaan, stellen de pensioenfondsen een vraag met betrekking tot Artikel I, artikel 12, tweede lid. Moet het pensioenfonds of de andere echtgenoot het verevende pensioen terugvorderen indien de rechter beslist dat geen recht op verevening bestaat?

Ingevolge het tweede en derde lid van artikel 12 ontstaat een recht op uitbetaling jegens het uitvoeringsorgaan indien aan de in dit artikel genoemde criteria voldaan is en de formaliteiten van artikel 2, tweede lid, in acht zijn genomen. Indien de rechter beslist dat er geen recht op pensioenverevening bestaat en er dus geen recht op uitbetaling is ontstaan, valt de rechtsgrond weg van de inmiddels verrichte betalingen en kunnen deze als onverschuldigd worden teruggevorderd door het uitvoeringsorgaan dat deze betalingen heeft verricht. De gewezen echtgenoot staat hierbuiten. Volledigheidshalve vermelden wij dat artikel 2, zesde lid, in casu toepassing mist.

De leden van de PvdA-fractie vroegen voorts een antwoord op een aantal technische vragen. Zij vroegen zich af waarom flexibele pensioenering niet is terug te vinden in de definitie van pensioen in wetsvoorstel. Pensioen is in dit wetsvoorstel, conform de definitie in de PSW, benoemd als ouderdomspensioen. Op welke leeftijd(en) dit ouderdomspensioen kan ingaan is vastgelegd in de diverse pensioenreglementen.

Overigens zal het onderwerp flexibele pensioenering in breder verband nog aan de orde komen zoals toegezegd aan de Tweede Kamer bij de

plenaire behandeling van het wetsvoorstel wijziging PSW en enige andere wetten (kamerstukken II, 1992-1993, 23 123).

Deze leden vroegen tevens hoe de herberekening bij een latere pensioeningang zal worden uitgevoerd. Deze herberekening geschiedt volgens de gebruikelijke actuariële grondslagen. Hiervoor hoeven dus geen afzonderlijke regels te worden gesteld. De actuariële verrekening van het aan de vereveningsgerechtigde toekomende pensioendeel geschiedt op overeenkomstige wijze als die van het aan de vereveningsplichtige toekomende pensioendeel.

Deze leden vroegen of de regels op grond van artikel 7, vierde lid, snel worden gesteld en hoe deze komen te luiden. Aan de Verzekeringskamer is op 28 oktober 1993 advies gevraagd betreffende een drietal te treffen ministeriële regelingen, waaronder die op grond van artikel 7, vierde lid. Voorts betreft deze adviesaanvraag de vaststelling van het model-mededelingsformulier en de vaststelling van regels op grond van artikel 10. Dit advies is nog niet ontvangen.

De vraag van deze leden of een na conversie verkregen pensioenaanspraak kan meeverhuizen naar een ander pensioenfonds kunnen wij bevestigend beantwoorden. Een door conversie verkregen aanspraak op ouderdomspensioen is een eigen pensioenaanspraak van de vereveningsgerechtigde geworden en kan indien gewenst in een eventuele waardeoverdracht worden betrokken. Hiermee kunnen in de nieuwe pensioenregeling pensioenjaren worden ingekocht.

Deze leden vroegen de relatie tussen artikel 3, derde lid, van dit wetsvoorstel en artikel 32, vierde lid, van de PSW te verduidelijken. Deze relatie ligt hierin dat aansluiting is gezocht bij het in artikel 32 genoemde pensioenbedrag waarboven niet mag worden afgekocht. In beide situaties is sprake van onevenredigheid in uitvoeringskosten en pensioenbaten, doordat sprake is van zeer kleine pensioenen.

De leden van de PvdA-fractie namen aan dat in de overgangsbepaling vervat in artikel 12, tweede lid, met betrekking tot het begrip minderjarigheid als uitgangspunt wordt genomen de minderjarigheidsleeftijd die tijdens het huwelijk gold. Wat nu als deze tussentijds gewijzigd is gedurende het huwelijk, zo vroegen deze leden.

De overgangsbepaling van artikel 12 ziet op scheidingen van vóór 27 november 1981. De verlaging van de meerderjarigheidsleeftijd van 21 naar 18 heeft nadien bij de wet van 1 juli 1987, Stb. 333, plaatsgehad (in werking getreden op 1 januari 1988). Mitsdien moet in dit verband worden uitgegaan van een meerderjarigheidsleeftijd van 21 jaar. Een tussentijdse wijziging gedurende het huwelijk, als waar deze leden op doelen, is hier niet relevant. Indien partijen kinderen hebben, zijn deze gedurende een bepaalde periode van het huwelijk minderjarig geweest en is derhalve voldaan aan de voorwaarde dat er tijdens het huwelijk minderjarige kinderen waren. Dit is alleen anders indien een der echtgenoten meerderjarige kinderen heeft ingebracht.

De leden van de fractie van D66 vroegen zich af of particuliere pensioen- en lijfrenteverzekeringen niet vallen onder de limitatieve opsomming van pensioenregelingen in artikel 1, vierde lid. Het betreft inderdaad een limitatieve opsomming van pensioenregelingen, waarop het wetsvoorstel van toepassing is. Bij algemene maatregel van bestuur kunnen hieraan nog uitkeringsregelingen worden toegevoegd. Het gaat hier om pensioen-toezeggingen in een collectieve regeling, dan wel individueel doch voortvloeiend uit de arbeidsvoorwaarden. Particuliere regelingen en lijfrenten vallen hier niet onder. De waarborgen van de PSW zijn op particuliere regelingen niet van toepassing; afkoop is dus altijd mogelijk.

Dit soort regelingen valt in beginsel in de huwelijksgoederen-gemeenschap en wordt verdeeld volgens de regels die hiervoor gelden.

Deze leden vroegen waarom het wetsvoorstel geen rekening houdt met de verdeling van het opgebouwde weduwenpensioen zoals dit door de PSW wordt geregeld. In dit wetsvoorstel is ervoor gekozen om het nabestaandenpensioen buiten de verevening te houden. De bepalingen van de PSW zijn hierop dus onverminderd van toepassing. Bij pensioen-verevening door middel van conversie resteert er geen aanspraak op nabestaandenpensioen.

Deze leden vroegen voorts of het juist is de uitvoeringsproblemen op de pensioeninstellingen af te wentelen. Zij vroegen of dit tot ongelijkheid in de uitvoering zou leiden. Door de regering is eerder al erkend, dat de voorgestelde regeling tot een verhoogde werkbelasting van de pensioen-uitvoeringsorganen zal kunnen leiden. Dit is echter aanvaardbaar geacht vanwege het maatschappelijk belang van de voorgestelde regeling en de noodzaak van het daarbij betrekken van pensioendeskundige uitvoerders. Ongelijkheid in de uitvoering hoeft hieruit niet voort te vloeien. Immers de kosten kunnen worden doorberekend aan de ex-partners en komen dan niet ten laste van de solidariteit.

In verband met de uitvoeringsproblemen van pensioeninstellingen vroegen de leden van de fractie van D66 zich voorts af of de privacy verdraagt dat zaken van huwelijk, samenleven en scheiding door buitenstaanders worden beoordeeld. Is het juist om deze privaatrechtele-lijke problemen publiekrechtelijk uit te voeren, zo vroegen zij.

In de memorie van toelichting (p. 16) is ter motivering van de plaatsing van de regeling in een aparte wet uiteengezet dat de uitwerking van het recht op uitbetaling van het ingegane ouderdomspensioen jegens het uitvoeringsorgaan het op zich privaatrechtelijk karakter van dit recht te buiten gaat. Deze uitwerking is dan ook niet in het Burgerlijk Wetboek opgenomen. Dit rechtstreekse vorderingsrecht is de belangrijkste pijler van dit wetsvoorstel. Bij de uitwerking van het vorderingsrecht is ernaar gestreefd de privacy van de echtgenoten zoveel mogelijk te waarborgen. Zo geschiedt de mededeling van scheiding aan het uitvoeringsorgaan middels een door een van de echtgenoten in te vullen standaardformulier en kunnen zij bij afwijking van de wettelijke regeling ermee volstaan het relevante gedeelte van de desbetreffende overeenkomst aan het uitvoeringsorgaan over te leggen. Wij verwijzen naar artikel 2, tweede lid, 4, tweede en derde lid, en 5, tweede en derde lid, van Artikel I en de in de nota naar aanleiding van het eindverslag (p. 6) en de derde nota van wijziging (stuk nr. 15) bij de wijziging van deze artikelen gegeven toelichting.

Deze leden vroegen voorts wat de ratio van de regering is om het uitgangspunt van het pensioenarrest, verdeling van de waarde van het ouderdomspensioen en nabestaandenpensioen, te verlaten en de verevening te beperken tot het ouderdomspensioen. De leden van de fracties van de VVD en de SGP stelden eveneens vragen over een mogelijke overbedeling van de vereveningsgerechtigde doordat het nabestaandenpensioen buiten de verevening blijft of, zoals de leden van de VVD-fractie opmerken, bij conversie wordt omgezet in extra ouderdoms-pensioen.

Zoals in de nota naar aanleiding van het eindverslag aan de Tweede Kamer (p. 11) is opgemerkt is het buiten beschouwing laten van het nabestaandenpensioen zowel op praktische als op principiële overwe-gingen gebaseerd. De hoofdregel van uitbetaling aan elk der echtgenoten is niet te realiseren ten aanzien van nabestaandenpensioen dat per definitie eerst tot uitbetaling komt na overlijden van de verevenings-

plichtige. Daarbij komt het principiële argument dat het nabestaandenpensioen uitsluitend bestemd is voor de vereveningsgerechtigde echtgenoot. Ten aanzien van overbedeling van de vereveningsgerechtigde dient vermeld, dat deze eerst alleen het verevende deel van het ouderdomspensioen zal ontvangen en pas na overlijden van de vereveningsplichtige het bijzonder nabestaandenpensioen. Bij verevening door middel van conversie kan voorts worden opgemerkt dat deze alleen met goedvinden van beide partners tot stand kan komen.

De leden van de fractie van D66 vroegen hoe men thans kan aantonen dat voor 27-11-1981 rekening werd gehouden met het pensioen. Is overbedeling hiertoe voldoende, zo vroegen zij.

De toelichting op artikel 12 (opgenomen in amendement nr. 30) stelt dat geen pensioenverevening zal plaatsvinden indien aangetoond wordt dat destijds rekening is gehouden met de omstandigheid dat degene die aanspraak maakt op een gedeelte van het pensioen van zijn ex-echtgenoot zelf geen of onvoldoende pensioen had opgebouwd. Afhankelijk van de concrete omstandigheden van het geval zou overbedeling – in de toelichting als voorbeeld genoemd – hierop kunnen wijzen.

De leden van de VVD-fractie vroegen of artikel 9 enige garantie biedt dat de pensioengerechtigde echtgenoot de verplichting tot gegevensverstrekking nakomt en voorts of er een sanctie bestaat op het niet meedelen dat er een pensioenrecht bestaat. Zij vroegen welke mogelijkheden de vereveningsgerechtigde heeft om hiernaar onderzoek te doen.

Ingevolge artikel 9 is er naast de verplichting voor de echtgenoten een verplichting tot gegevensverstrekking voor de werkgever en de pensioen-uitvoerder. De vereveningsgerechtigde kan dus ook aan laatstgenoemden rechtstreeks informatie vragen over het al dan niet bestaan van een pensioenaanspraak en hen voorts om alle overige relevante gegevens verzoeken. Zoals wij reeds in de memorie van toelichting (p. 31) opmerkten zijn wij met de Nederlandse Orde van Advocaten (p. 3 van zijn commentaar op het voorontwerp) van mening dat aan niet-nakoming van deze informatieplicht geen aparte sanctie hoeft te worden verbonden. Een vordering tot nakoming van deze verplichting kan worden gebaseerd op onrechtmatige daad.

De leden van de VVD-fractie wezen terecht op twee drukfouten in respectievelijk artikel 5 en artikel 12. Deze drukfouten, die in het oorspronkelijke wetsvoorstel niet voorkwamen, zijn inmiddels bij nota van verbetering (stuk nr. 111a) hersteld.

De leden van de VVD-fractie bepleitten een eenvoudiger formulering van artikel II, onderdeel C en Artikel III, onderdeel G. Zij vroegen voorts waarom het Staatsbladnummer achter de citeertitel van de wet in sommige artikelen wel, in andere niet is vermeld en of die vermelding überhaupt noodzakelijk is.

Op 1 januari 1993 zijn de thans geldende Aanwijzingen voor de regelgeving in werking getreden. Aanwijzing 86 schrijft voor dat bij aanhaling van een regeling met de citeertitel het Staatsblad of de Staatscourant waarin zij is geplaatst niet wordt vermeld. Ingevolge Aanwijzing 86 hadden de artikelen II, onderdeel C, en III, onderdeel G, die inderdaad eenvoudiger hadden kunnen worden geformuleerd, alsmede de vermelding van het Staatsblad in de artikelen II, onderdeel A, en III, onderdeel C, achterwege kunnen blijven. Onder de oude Aanwijzingen voor de wetgevingstechniek echter diende altijd, dus ook bij regelingen met een citeertitel, het Staatsbladnummer te worden vermeld, en wel alleen de eerste maal dat de verwijzing naar de andere regeling voorkwam. Het onderhavige wetsvoorstel is onder het regime van laatstgenoemde Aanwijzingen ingediend.

De leden van de SGP-fractie stelden een vraag naar aanleiding van de voorgestelde nieuwe tekst van artikel 8a, derde lid, van de Pensioen- en spaarfondsenwet inzake de (on)mogelijkheid om afstand te doen van een aanspraak op bijzonder nabestaandenpensioen ten behoeve van een volgende echtgenoot.

Met de voorgestelde nieuwe tekst in de PSW is aansluiting gezocht bij artikel 2, eerste lid, van dit wetsvoorstel. Overigens hield het bepaalde in het derde lid van artikel 8a niet in, een mogelijkheid van overdracht van een pensioenaanspraak van de eerste echtgenoot aan de tweede. Dit lid voorzag in de mogelijkheid van een overeenkomst van de eerste vrouw met haar ex-echtgenoot. Dit kon inhouden een voorziening ter compensatie van het doen van afstand van de aanspraak op bijzonder nabestaandenpensioen. De bestaande regeling kon vervallen, omdat er in de praktijk vrijwel geen gebruik van werd gemaakt.

Daar de regeling in dit derde lid direct verband houdt met de echtscheiding en in het algemeen onderdeel uitmaakt van het echtscheidingsconvenant is het niet mogelijk om lang na de scheiding nog een afwijkende overeenkomst aan te gaan.

De Staatssecretaris van Justitie,
A. Kosto

De Minister van Binnenlandse Zaken,
E. van Thijn

De Minister van Defensie,
A. L. ter Beek

De Staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid,
J. Wallage